

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
Сектор за уговарање и финансирање програма
из средстава Европске уније

МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ,
БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА

МИНИСТАРСТВО ОМЛАДИНЕ И СПОРТА

Овај пројекат финансира
Европска унија

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

ПРАКТИЧАН ВОДИЧ за теренски омладински рад

Данијела Радић

ПОДРШКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ АКТИВНОМ УКЉУЧИВАЊУ МЛАДИХ
„НАША ЗАЈЕДНИЦА, НАША БУДУЋНОСТ – већа сарадња и запошљавање младих“

Ова публикација објављена је уз финансијску помоћ Европске уније. За садржину ове публикације искључиво су одговорни Београдски центар за људска права, Кровна организација младих Србије, Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада и Удружење грађана Емпирија и та садржина не изражава нужно званичне ставове Европске уније, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства омладине и спорта и Тела за уговарање.

Практичан водич за теренски омладински рад

Ауторка: Данијела Радић

Издаје

Београдски центар за људска права
Национална асоцијација практичара и
практичарки омладинског рада

Ауторка

Данијела Радић

Лектура и коректура

Тихана Смиљанић

Дизајн и прелом

Небојша Петровић

ISBN-978-86-7202-222-3

Тираж

500

Припрема и штампа

MACHCOM d.o.o.

Пројекат је део грант-шеме Подршка Европске уније активном укључивању младих. Финансиран је средствима Европске уније и суфинансиран средствима Владе Републике Србије, а спроводе га Београдски центар за људска права, Кровна организација младих Србије, Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада и Удружење грађана Емпирија. За садржину ове публикације искључиво су одговорне горе наведене организације и та садржина не изражава нужно званичне ставове Европске уније, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства омладине и спорта и Тела за уговарање.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37.03-053.6(497.11)(035)
316.647.5:37(497.11)(035)
364.4-053.6(497.11)(035)
159.922.8(035)

РАДИЋ, Данијела, 1977-

Практичан водич за теренски омладински рад / Данијела Радић. - Београд : Београдски центар за људска права : Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада, 2021 (Београд : Machcom). - 29 стр. : табеле ; 25 cm

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 25.

ISBN 978-86-7202-222-3 (БЦЉП)

а) Омладински рад -- Србија -- Приручници

COBISS.SR-ID 37154569

Садржај

---

1. Увод у теренски омладински рад са НЕЕТ младима	2
2. Концепти теренског „outreach” и „detached” омладинског рада.....	5
2.1. Шта је теренски „outreach” омладински рад?	5
2.2. Шта је измештени теренски или „detached” омладински рад?	7
3. Припремне активности	12
4. Мере заштите и сигурности младих и омладинских радника/ца .	14
4.1. Анализа и процена ризика	15
5. Фазе спровођења теренског омладинског рада	16
5.1. Идентификовање НЕЕТ младих и разумевање њихових потреба .	17
5.2. Успостављање односа и укључивање младих	18
5.3. Имплементација планираног програма рада	19
5.4. Мониторинг активности	20
5.5. Евалуација успешности спроведених интервенција	21
5.6. Затварање групе	22
6. Сет савета и препорука у омладинском раду применљивих у свакодневној пракси	23
7. Додатак I	26
8. ДОДАТАК II	28

Увод у теренски омладински рад са НЕЕТ младима

Већ се дуже време омладински сектор у Србији пита који су то начини да се досегну нове генерације младих. Очигледно је да класичне методе нису увек довољно ефикасне, односно не успевају да досегну и укључе већи број младих, поготово оних који су у ризику од социјалне искључености. Иако је НАПОР дефинисао различите типове омладинског рада пре десетак година¹, нису сви спровођени на терену у једнакој мери. Углавном се методе за окупљање и ангажовање младих користе по принципу „најбрже и најједноставније”, што је неретко укључивало коришћење друштвених мрежа, а што није увек усмерено ка специфичној циљној групи. Не смемо заборавити да постоји велики број младих који немају редован приступ интернету и друштвеним мрежама, као и оних који нису мотивисани да се овим путем укључе у неке од понуђених програма омладинског рада.

Са друге стране, све више младих запада у тзв. **НЕЕТ категорију**² незапослених младих који нису више у систему образовања, нити су у систему оспособљавања. Њихов статус изолује их од могућности позитивног и здравог раста и развоја, те су због тока често у посебном ризику од сиромаштва и социјалне искључености. Уколико су млади суочени са дугим периодима неактивности, они губе знања и вештине и отежава им се први улазак или повратак на тржиште рада. Ово повећава вероватноћу стицања „трајног ожилжа” у смислу нижег укупног животног дохотка, а у тежим случајевима и могућност за

¹ НАПОР смернице за осигурање квалитета програма омладинског рада, Златибор, 2009
http://www.napor.net/sajt/images/Dokumenta/NAPOR_-_smernice_za_osiguranje_kvaliteta_omladinskog_rada.pdf

² енгл. NEET – not in Employment, Education, or Training

појаву девијантних облика понашања.³ Када се особа дугорочно настани у НЕЕТ статусу, њен повратак у активне и квалитетне животне токове бива веома отежан. Утицај дугогодишње незапослености у периоду формирања младе особе може носити значајне последице по њен/његов развој. Могуће је отежано стицање поверења у људе, самопоуздање и самопоштовање је у опадању, друштвена интеракција је отежана, а неретко се јавља депресија и различити негативни утицаји на здравље и благостање младе особе који могу имати дугорочне последице. Ово се не одражава само на живот јединке, него и на целокупну заједницу и друштво. Према подацима Републичког завода за статистику Републике Србије, стопа незапослености младих у доби од 15–24 године у првом кварталу 2019. године износи 30,7% и смањује се услед смањења популације младих, док проценат НЕЕТ младих у 2019. години досеже до 14,7%.⁴ Због тога је важно подузети алтернативне мере и креирати нове, прилагођеније приступе који управо досежу до ове групе младих.

Из горе наведеног можемо закључити да постоје две категорије НЕЕТ младих: привремени и дугорочни. Када су у питању **привремени НЕЕТ млади**, односно они који се краткорочно налазе у овом статусу, можемо рећи да је њих лакше досећи преко постојећих база података из области образовања или незапослености. Они су често мотивисани, самостално траже инфомације и њима је, пре свега, потребно обезбедити неопходну подршку у транзицији до новог посла. Са друге стране, много више пажње и подршке треба посветити **дугорочним НЕЕТ младима**. Важно је да та подршка буде усмерена на њихову мотивацију и повезивање са свим релевантним сервисима и службама који их подржавају, као и укључивање у друштвени живот кроз локалну заједницу и вршњачко окружење. У овим случајевима посебно значајну улогу има омладински рад, јер даје нагласак на успостављање пријатељског односа са младом особом, насталу ситуацију сагледава холистички, те осим информисања, преузима и улогу оснаживања младе особе како би активирала своје потенцијале и унапредила сопствени живот.

³ Шундерић, Ж., (2013) Политике и добре праксе запошљавања младих у Европи и Србији, Бизнис Старт-ап Центар, Крагујевац

⁴ Републички завод за статистику, Република Србија <http://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/trziste-rada/anketa-o-radnoj-snazi>

Комплексност ситуације, дакле, захтева интегрисани приступ подршке.

Додатни концепт који је важно поменути јесте категорија **младих који су у ризику од социјалне искључености**, али их тренутно у односу на њихов статус не бисмо могли сврстати у НЕЕТ категорију. Ово су, на пример, млади са потешкоћама у развоју који ускоро завршавају основно или средње образовање без жеље или могућности даљег наставка школовања, млади изван система образовања који обављају краткорочне сезонске послове и сл. Овде је важно поменути и појам **вишеструке маргинализације**, који представља не само припадност двема или више маргинализованим групама у исто време, него синергичку рањивост која младе ставља у додатно неравноправан положај. Најчешће услуге које се нуде прилагођене су специфичној циљној групи и одговарају на само једно подручје маргинализације. Стога је, када радимо на идентификовању потреба циљне групе са којима планирамо спроводити програме омладинског рада, неопходно сагледати различите утицаје, стања и перспективе.

Имајући у виду потенцијално стање младе особе из НЕЕТ категорије, смањено је очекивање да се она самостално прикључи програмима омладинског рада. Зато се теренски омладински рад спроводи тамо где млади јесу, поштујући прописане принципе и вредности омладинског рада. Типови омладинског рада према месту извођења, а које ћемо обрађивати у оквиру овог приручника, дају нам корисне методе за досезање и укључивање младих који је систем најчешће заборавио.

Овај практични приручник представља допринос Београдског центра за људска права, Крвне организације младих Србије, Националне асоцијације практичара и практичарки омладинског рада и Удружења Емперија да кроз пројекат „НАША ЗАЈЕДНИЦА – НАША БУДУЋНОСТ – Већа сарадња и запошљавање младих” унапреди статус НЕЕТ категорије младих и осигура квалитетну подршку од стране удружења младих и за младе.

Концепти теренског „outreach” и „detached” омладинског рада

Шта је теренски „outreach” омладински рад?

Иако већ неко време постоје теренски програми омладинског рада који најчешће обухватају специфичне циљне групе које су у ризику (као што су особе које користе ПАС, особе које живе са ХИВ-ом, сексуалне раднице и друге циљне групе⁵), овакав тип рада адекватан је и за друге младе који су у ризику од социјалне искључености, или пак спадају у веома маргинализоване групе младих које је тешко привући уобичајеним приступима којима се млади позивају за учешће у активностима.

„Outreach” омладински рад представља тип који спада у теренски омладински рад, а који има за циљ досезање нових младих и њихово укључивање у постојеће програме. С обзиром на непостојање адекватног израза који у једној речи описује начин и сврху овог приступа, енглески назив „outreach” – који значи изаћи и досегнути – налази се у широкој употреби међу омладинским радницима и радницама у Србији.

Кроз овакав вид омладинског рада такође радимо са младима на местима где се они налазе, али само у првобитној фази. Наредни корак јесте позивање младих и њихово укључивање у постојеће активности омладинског клуба, омладинског центра или удружења

⁵ Ђурасовић Н., (2017) *Смернице и препоруке за омладински рад на терену*, Сомборски едукативни центар – СЕЦ, Сомбор

6

младих и за младе. Омладински радници/це примарно се баве информисањем младих о постојећим услугама које су доступне у њиховом ужем и ширем окружењу, могућностима које млади могу да остваре кроз њихово коришћење, као и охрабривање младих да их активно користе. Такође, једна од корисних могућности за унапређење постојећих услуга за младе, а кроз директну комуникацију са младима, јесте идентификација пропуста у систему када је у питању релевантност, ефективност и ефикасност понуда које одговарају на потребе младих.

Шта НИЈЕ теренски „outreach” рад:

Спортски догађај, јавна акција, музички фестивал, плес на отвореном или било која друга активност која обухвата најширу могућу популацију младих и нема јасну стратегију њиховог даљег укључивања

Акција поделе различитог инфо-материјала без сврхе позивања специфичне групе младих на укључивање у циљане активности омладинског рада

Онлајн кампања усмерена ка младима на друштвеним медијима, без позива на конкретну активност унутар организације или институције

Шта је измештени теренски или „*detached*” омладински рад?

7

Са друге стране, за разлику од класичног теренског „*outreach*” омладинског рада, тзв. „*detached*” или измештени омладински рад представља теренски вид омладинског рада који се такође спроводи тамо где млади јесу, али са сврхом успостављања односа са младима како бисмо им пружили адекватне информације, те радили на темама за које су они заинтересовани и тиме подржавали њихов лични и друштвени развој, поштујући принципе и вредности омладинског рада. Успостављање односа искључиво је на волонтерској основи, кроз међусобно поштовање и уважавање. Управо квалитетно изграђен однос представља кључни сегмент и основу за дубинске и значајне разговоре на теме које укључују преиспитивање вредности, уверења и понашања, посебно оних који имају негативан утицај на саме младе. Кроз дугорочан рад, код младих се промовишу друштвене акције и промене које воде ка укључивању у друштвени живот и процесе доношења одлука.

Ова врста омладинског рада захтева високоразвијене вештине и способности омладинских радника и радница како би остварили квалитетан однос са младима који су неретко немотивисани и незаинтересовани да се придруже било каквој врсти друштвених активности како би мењали себе и свет око себе.

Постоји свесност да није лако остварити однос са младима без одсуства моћи које често представљају ауторитети, простори у којима радимо или конкретне услуге које пружамо. Како бисмо били успешни у теренском измештеном омладинском раду, потребно је посматрати и његове позитивне карактеристике које нам помажу у дугорочном повезивању са младима, а то су:

- Флексибилност у раду, а која даје приоритет тренутним жељама, потребама или афинитетима младих,
- Млади су у свом познатом окружењу,

- Заснован је на договору са младима, где млади заједно са омладинским радницима/цама доносе одлуке,
- Ослања се на механизме подршке, како међусобне, тако и међусобно идентификоване,
- Мањак бриге за опрему или простор даје слободу у раду и одуство материјалне одговорности.

8

Важност примене теренског измештеног приступа раду кључна је у данашњим околностима, где према истраживањима спроведеним у Србији, млади не виде могућности да утичу на промене, те сматрају да им посао и бољитак једино могу донети статус у политичкој партији или одлазак из земље⁶. Млади стога немају поверење у системе, те се у великој мери не укључују у друштвене акције, јер сматрају да нису корисне и сврсисходне и не воде ка значајнијим променама у блиској будућности.

Шта НИЈЕ теренски измештени рад:

Склањање младих са улице и смањење негативних статистика у области малолетничке деликвенције, стопе криминала и сл. (ово могу бити потенцијалне последице интервенције, али не и њена примарна сврха)

Продавање услуга младима које се спроводе у оквиру неког омладинског центра или клуба, као и услуга који пружају различити актери укључујући и државне службе (ово се може приписати општом теренском „*oureach*” омладинском раду)

Спровођење истраживања или прикупљање података о специфичној циљној групи

⁶ Стојановић Б., (2017) Алтернативни извештај о положају и потребама младих у Републици Србији, Кривна организација младих Србије – КОМС, Београд

9

Унапређење сигурности одређених зона или делова града/места

Мењање младих тако да се уклопе у прописане друштвене норме

Организовање музичких фестивала за младе, јавних акција, плесних активности, спортских догађаја и других активности на којима учествује широка популација младих, а без њиховог претходног учешћа

Насумично ћаскање са младима на друштвеним мрежама без индивидуалног континуираног и развојног приступа

ТЕРЕНСКИ ОМЛАДИНСКИ РАД

	ОПШТИ ТЕРЕНСКИ „OUTREACH”	ТЕРЕНСКИ ИЗМЕШТЕНИ „DETACHED”
ЦИЉ	<p>Циљ је радити са младима тамо где они јесу са циљем укључивања у већ постојеће сервисе и програме омладинског рада, односно у омладинске центре, клубове и институције које се баве младима.</p>	<p>Радити са младима тамо где они јесу, изван било каквих физичких центара, те обрађивати теме које млади одаберу. Подржати их у њиховом личном развоју, мотивисати да се активно укључе у живот заједнице, оснажити их да практикују здраве животне стилове.</p>
МЕСТО	<p>На терену, укључујући различита места где се млади окупљају, као и код измештеног омладинског рада, али се позивају млади у школама, универзитетима, религиозним установама, спортским клубовима, националним службама за запошљавање, камповима за избеглице, привременим смештајима, центрима за социјални рад, домовима за незбринуту децу,</p>	<p>Паркови, клупе испред продавница, аутобуске и железничке станице, кафићи, кејови, плаже, излетишта, шопинг центри, спортске утакмице, кладионице, скејтерски и спортски терени, тргови, хаустори, црквена дворишта, споменици, „сквотовани” простори, фестивали/концерти/журке, руралне месне заједнице, неформална насеља, јавна купалишта, тврђаве, теретане на отвореном, пијаце, као и сва друга места где се млади окупљају.</p>

	политичким партијама, друштвеним мрежама, Фејсбук страницима „сезонски послови”, „тражим посао”, „посао у иностранству”, на Инфостуду, код куће, итд.	
ПРИСТУП	<ul style="list-style-type: none"> ★ Успостављање контакта и односа ★ Спровођење атрактивних активности омладинског рада ★ Позив за прикључивање у постојеће програме и пројекте	<ul style="list-style-type: none"> ★ Успостављање контакта, односа и поверења ★ Идентификовање потреба и интереса младих ★ Рад на темама које су одабрали млади
Напомене	Одабрати доба дана у односу када се циљна група окупља Покушати идентификовати омладинске раднике/це година сличних циљној групи Стил одевања сличан одевању циљне групе Коришћење истог језика (сленга) Дељење сличних животних искустава јесте додатна вредност.	

Припремне активности

Како бисте осигурали квалитет програма омладинског рада кроз теренски омладински рад, препорука је да спроведете системско планирање који обухвата све неопходне фазе имплементације. Планиране адекватне и свеобухватне припреме омогућавају:

Реалну процену статуса и потреба НЕЕТ групе младих – упознати се детаљно са тренутним статусом циљне групе младих, њиховим капацитетима (укључујући менталне и физичке), потребама и припадности одређеним групама; пронаћи релевантне статистике које одговарају и циљној групи и подручју, укључујући историју подручја на којем се ради, тренутне трендове када је у питању циљна група младих и др.;

Познавање терена на којем се планира радити, укључујући детаљну анализу ризика – упознати се са нацртом географског подручја на ком се обавља теренски омладински рад и проблематичним сигурносним зонама за рад, социјалним статусом становништва на том подручју, стопом криминала, историјом инцидената који су укључивали младе, сукобљености одређених група, доступним институцијама и контакт особама;

Историју спровођења активности које укључују НЕЕТ младе – истражити претходне пројекте, програме и интервенције спровођене од стране државних служби и невладиног сектора са циљном групом младих; постојање друштвених акција од стране локалног становништва; који су најуспешнији програми укључивања младих у прошлости; прикупити искуства релевантних стручњака који су радили са специфичном циљном групом на том подручју;

Постојећи сервиси и услуге за НЕЕТ младе у идентификованом подручју – излистати све постојеће сервисе и службе које својим радом обезбеђују било какве информације, услуге или активности за младе, а затим и све интервенције које се тренутно спроводе са НЕЕТ младима у прописаним географским оквирима.

13

Листа провере пре изласка на терен:

- ✓ Постоји потреба за планираном врстом интервенције
- ✓ Планирана интервенција има позитиван утицај на младе
- ✓ Детаљно смо упознати са циљном групом
- ✓ Постоји јасан циљ и резултат којем тежимо
- ✓ Доступни су нам људски ресурси и искуства за спровођење интервенције
- ✓ Урађена је анализа ризика – ниво безбедности је задовољавајући за омладинске раднике/це и младе
- ✓ Идентификована је листа свих неопходних ресурса за спровођење интервенције и она су буџетски обезбеђена
- ✓ Омладински радник/ца има свог партнера, односно ради у пару

Мере заштите и сигурности младих и омладинских радника/ца

У теренском раду на прво место ставља се важност сигурности и безбедности, како младих, тако и омладинских радника/ца. С обзиром на природу посла и његово обављање изван уређеног система омладинских клубова и центара, омладински радници/це не смеју се излагати високим ризицима. Ризици укључују потенцијални рад у осиромашеним и проблематичним територијама, напуштеним зградама или подручјима са повишеном стопом криминалних активности. Стога је потребно спровести детаљну процену ризика, као и поштовати постојеће **политике заштите и сигурности деце и младих у омладинском раду**. Уколико политике и процедуре не постоје или су веома лимитиране, кључно је покренути процес њиховог успостављања и унапређивања како бисте омогућили јасне смернице за спровођење мера заштите и сигурности младих и омладинских радника/ца у програмима теренског омладинског рада.

Анализа и процена ризика

15

Размишљати позитивно није увек најадекватнија сигурносна мера када је у питању теренски „*outreach*” и измештени „*detached*” омладински рад. Овај приступ захтева посвећеност ка детаљној анализи стања на терену и потенцијалних ризика који се могу појавити у оквиру спровођења активности. Сагледавање различитих аспеката, као и размишљање из другачијих перспектива, помаже омладинским радницима/цама да на време уоче потенцијалне потешкоће, те их превазиђу без препрека или уз минималне безбедносне ризике.

Постоји листа безбедносних мера које је потребно осигурати у теренском раду:

- Обавезно радити у пару са другим омладинским радником/цом, препорука је са различитим полом
- Носити идентификацију, односно доказе о ангажовању теренских омладинских радника у оквиру специфичних организација или институција
- Носити адекватну одећу у складу са културним обичајима и временским условима
- Упознати супервизоре и локалне актере тамо где се налазите (добра пракса је имати изграђен однос са локалном полицијском управом)
- Обавезно поседовати мобилни телефон са свим релевантним сигурносним контактима у случају несреће (нпр. линијски менаџер/ка, прва помоћ, полиција, ватрогасци...)
- Не укључивати се у потенцијално опасне ситуације
- Посматрати целу групу и увек бити свесни тренутне ситуације
- Никада не одавати личне податке
- Не ићи у станове и куће младих, поготово не без знања линијског менаџера
- Редовно ревидирати листу потенцијалних ризика

Фазе спровођења теренског омладинског рада

Теренски омладински рад, било да је у сврху укључивања младих у постојеће програме омладинског рада или је измештени омладински рад, састоји се од неколико фаза. Оне започињу од идентификовања специфичне НЕЕТ циљне групе и разумевања њихових потреба, преко планираних активности и интервенција, до активности мониторинга и евалуације које воде ка унапређењу програма. На самом крају спроводи се процес затварања групе. Разумевање фаза помаже нам да систематизујемо, планирамо и спроводимо активности, те истовремено градимо мрежу подршке која ће младима помоћи у изласку из НЕЕТ категорије. Као и свака интервенција, и теренски рад има свој почетак и крај. Општи теренски рад завршава у моменту када идентификовану циљну групу укључимо у постојеће програме који се спроводе у центрима. Са друге стране, измештени теренски рад изискује дугорочнију изградњу односа која води ка планираном циљу. Када омладински радници/це процене да су млади укључени у програм изградили капацитете за самостално деловање и информисано доношење одлука, прави се излазна стратегија. Млади су информисани о завршетку и имају прилику да направе заједничко затварање.

Идентификовање НЕЕТ младих и разумевање њихових потреба

Иако смо претходно у припремној фази спровели детаљно истраживање које нам је дало увид у постојање НЕЕТ група младих у одређеном подручју, скенирање терена на којима живе или се окупљају, као и историје и постојећих трендова, помажу нам да сагледамо целокупну заједницу. У првој фази теренског рада фокусирамо се на специфичну циљну групу младих, било да су то млади у проблему са законом, млади са потешкоћама у развоју, млади који припадају навијачким групама, младе самохране мајке, млади који припадају мањинским групама, или нека друга група младих.

Када смо идентификовали циљну групу, додатно истражујемо њихове потребе, уз покушај контактирања релевантних надлежних служби, као и других актера који нам могу пружити информације од помоћи за будуће интервенције.

Спроводи се идентификација свих локација на којима се ове групе окупљају у оквиру својих свакодневних активности, поставља се времеска одредница и идентификују се најадекватнија места за успостављање односа.

Не заборавити:

- Повезати све релевантне партнере који могу бити од користи за досезање НЕЕТ младих
- Радити на успостављању интегрисаних сервиса за младе који омогућују различите видове подршке
- Уколико је у питању теренски „outreach” рад, осмислити адекватне активности које би привукле циљну групу, а како би им се пружило довољно информација о атрактивним и корисним програмима унутар омладинских центара.

Успостављање односа и укључивање младих

С ада када смо истражили локације и добили информације о циљној групи, потребно је успоставити контакт како бисмо младе позвали да се прикључе активностима омладинског рада унутар центра или клуба за младе. Омладински рад представља одличан вид вршњачке подршке где млади младима корисне информације преносе на истом нивоу комуникације. Уколико се ради на изградњи односа на измештеној локацији, првенствено се прави стратегија приласка кроз коју би се млади заинтересовали за даљи рад. Такође се проверава отвореност младих за сарадњу. Потребно је оставити довољно времена за успостављање поверења. Свакако у овој фази искористити прилику и:

- Бити искрен са младима и јасан када је у питању улога омладинских радника/ца и њихова посвећеност младима,

временска присутност и шта могу понудити, али исто тако принцип поверљивости и ограничења

- Питати младе за мишљење о подручју у којем живе, о њиховим потребама, слободном времену и свакодневним навикама
- Пронаћи заједничке теме или искуства која нас могу повезати
- Не очекивати превише од првог састанка, него се фокусирати за прављење простора за договор о поновном сусрету када је у питању измештени омладински рад
- Бити свестан/а да успостављање поверења захтева време
- Бити отворен/а за питања.

Имплементација планираног програма рада

Као и у другим типовима омладинског рада, омладински радници/це иницирају разговоре за које су млади заинтересовани, а који им дају простор да изразе своје мишљење и ставове. Разлика у односу на класичан омладински рад јесте мањак ресурса које омладински центри поседују, као и дуже време потребно за успостављање односа поверења. Ево неких препорука шта и како радити:

- Теренским омладинским радницима саветује се да након успостављања поверења са младима раде на осмишљавању заједничког пројекта који ће им омогућити дугорочни процес развоја
- Која год да је активност у питању, омладински радници ће увек оснаживати и подржавати младе да преузму активну улогу и контролу над процесом
- Јасно поставити границе присности, али истовремено бити аутентични, искрени и отворени. Омладински радници имају пријатељски однос са младима, али нису пријатељи.
- Радити у тиму са другим омладинским радником/цом
- Пружити младима информације, савете и смернице како би они за себе донели исправну одлуку. Зато је важно поседовати

широк спектар информација које могу бити од помоћи младима

- Бити упознат са другим стручним службама и сервисима, те по потреби упутити младе на неку од релевантних адреса
- Уколико је могуће радити и са родитељима, те тражити одобрење за учешће у специфичним активностима које укључују и најмањи ризик, као и за креирање фото и видео-материјала који укључују младе, поготово за оне испод 18 година. Без писане дозволе нема учешћа.
- Бити упознати са новим технологијама које користе млади, што ће омогућити лакши приступ и креативнији заједнички рад.

Када спроводимо теренске „*outreach*” активности, потребно је да будемо креативни, те да активности прилагодимо интересима младих и тренутним трендовима. Не заборавити представити понуду и позвати младе да се прикључе.

Типови активности за теренски „*outreach*” омладински рад (*направити неку врсту облачића кроз дизајн*): инфо-штандови који пружају прилагођене информације, мобилни омладински клуб, спортске активности, уличне акције које омогућују укључивање младих, културни догађаји за које су млади заинтересовани, квизови, изложбе, видео-пројекције, бесплатни здравствени прегледи, уређење простора, волонтерске акције чишћења и уређења природног окужења и сл.

Мониторинг активности

Праћење спровођења свих активности захтева унапред постављен систем, полазну тачку, распоред људских ресурса и утрошак времена. Потребно је одредити супервизоре програма, као и индикаторе према којима пратимо успешност програма. Да бисмо били у могућности пратити процесе, посебно унутар измештеног теренског рада, неопходно је успоставити једноставне обрасце који ефектно и ефикасно документују процесе и

интервенције. У њима ће се забележити суштина која, осим статистичких информација, укључује јасну интервенцију, постигнућа, запажања, даље кораке, као и процену сигурносних аспеката.

Евалуација успешности спроведених интервенција

У зависности од тога који теренски рад спроводимо, евалуацију успешности потребно је прилагодити његовим условима. Када је у питању **теренски рад који укључује младе у постојеће програме омладинског рада** у центрима, успешност теренског дела можемо мерити бројем младих који су одговорили на планирану акцију, а затим и бројем младих који се након акције прикључио раду центра или клуба младих. Њихову даљу успешност прати евалуација која се спроводи у оквиру центра/клуба или у оквиру специфичног пројекта.

Евалуација програма измештеног омладинског рада односи се на утицај на учење младих, утицај на заједницу, квалитет успостављеног партнерства, ниво остварености претходно постављеног плана и резултата, као и задовољство младих квалитетом услуге. Иако се због природе рада у овом случају не очекује велики број младих који су укључени у програм, фокус се ставља на квалитет успостављеног односа, могућност рада на тестирању вредности и уверења, те промена у понашању и ставовима младих. Уколико је постојао утицај и резултат у домену доношења информисаних одлука, потребно је да евалуација и то забележи. Из овог можемо увидети да су кључни испитаници сами млади, присутне службе које прате промене у развоју заједнице, као и омладински радници/це и њихови супервизори/ке.

С обзиром на то да је теренски омладински рад континуираног дугорочног карактера, потребно је прилагођавати интервенције у односу на научене лекције из претходног циклуса. Писана евалуација представља основ за ревидирање постојећег програма рада и

планирање будућих интервенција. Иако се рад прилагођава специфичној циљној групи, засигурно су искуства у различитим интервенцијама немерљиво корисна за омладинске раднике/це и њихов рад.

22

Затварање групе

Иако омладинским радницима понекад може бити тешко да затворе процес, ово је неопходно како би се добила прилика за сумирање постигнућа, размену утисака, затварање групе, али и прилика за формирање нових група и одговарања на нове изазове. Без обзира да ли је разлог затварања групе природан процес завршетка пројекта, мањак ефикасности интервенција на развој младих или недостатак финансирања, затварање је потребно најавити целој групи.

Не заборавити:

- Подстаћи давање повратних информација младих на учешће у целокупном процесу
- Славити постигнућа
- Бити спремни на емотиван крај

Сет савета и препорука у омладинском раду применљивих у свакодневној пракси

Иако нам теорије и литература дају значајну грађу за спровођење омладинског рада на терену, несумњиво је да су претходна искуства колега и колегиница омладинских радника и радница више него значајна у обављању квалитетне свакодневне праксе. Узимајући у обзир постојећи контекст, различите утицаје, процедуре и ограничења, као и етичке принципе, практични савети омогућују сагледавање проблема из различитих перспектива које воде ка решењу постојеће ситуације или проблема. Имајте на уму да је важно:

- Реално проценити стање на терену, као и сигурносне и безбедносне аспекте који могу да утичу на младе и омладинске раднике/це,
- Бити искрен и аутентичан када успостављамо однос са НЕЕТ младима,
- Посматрати ситуације из перспективе човека који се налази у рањивој позицији,
- Креирати довољно простора за остваривање односа са младима, без журбе ка достизању жељеног циља. Пратити потребе и жеље младе особе,
- Користити језик прилагођен младој особи са којом се комуницира. Пожељно је коришћење сленга и приступа које млади користе у свакодневном животу,

- Бити информисан и бити у могућности пружити младима информације о постојећим сервисима и могућностима унутар локалне заједнице,
- Подржати младе чак и кад нису спремни да направе корак напред,
- Бити подршка, али и заједнички идентификовати различите системе подршке који могу бити од користи,
- Не заборавити поштовање Етичког кодекса у омладинском раду,
- Омогућити омладинским радницима додатне обуке из области управљања конфликтима, заштите деце, прве помоћи, културне различитости, менталног здравља, рада са вишеструко маргинализованим групама, сексуалног здравља, употреба психоактивних супстанци и алкохола, управљање променама, мотивационо интервјуисање и др.
- Код омладинских радника/ца промовисати и развијати вербалне и писане комуникационе вештине, организационе вештине, преговарачке вештине, као и тимски рад, одговорност, зрелост, отпорност и поузданост.

Литература

25

Анкета о радној снази I квартал 2019, Републички завод за статистику, Република Србија. Доступно онлајн на <http://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/trziste-rada/anketa-o-radnoj-snazi>.

Morris, T., Cifuentes R., Wood, H. (2014) *Detached and Outreach Youthwork, Method and resource Handbook for Youthwork practitioners in Wales*, CWVYS. Dostupno onlajn na <http://www.cwvys.org.uk/wp-content/uploads/2014/06/HB-Detached-and-Outreach-Youth-Work.pdf>.

Ђурасовић Н., (2017) *Смернице и препоруке за омладински рад на терену*, Сомборски едукативни центар – СЕЦ, Сомбор. Доступно онлајн на <http://sec.org.rs/wp-content/uploads/2017/12/Smernice-i-preporuke-za-omladinski-rad-na-terenu.pdf>.

Goldring, I. (2015) On track, Different youth work approaches for different NEET situations, SALTO-YOUTH Inclusion Resource Centre, Brussels. Dostupno onlajn na www.SALTO-YOUTH.net/inclusion/.

International Labour Office (2017) Policy brief on outreach strategies for young NEETs, Geneva: ILO.

НАПОР Етички кодекс омладинског рада. Доступно онлајн на <http://www.napor.net/sajt/images/Dokumenta/Etiki-kodeks-u-omladinskom-raduu.pdf>.

НАПОР смернице за осигурање квалитета програма омладинског рада, Златибор, 2009. Доступно онлајн на http://www.napor.net/sajt/images/Dokumenta/NAPOR_-_smernice_za_osiguranje_kvaliteta_omladinskog_rada.pdf.

Родид М., Радид Д. и Калаба В. (2013) Заштита и сигурност деце и младих у омладинском раду, Центар за омладински рад, Нови Сад.

Santos-Brien, R. (2008) Effective outreach to NEETs - experience from the ground, European Commission, Luxembourg: Publication Office of the European Union.

Стојановић Б., (2017) Алтернативни извештај о положају и потребама младих у Републици Србији, Кровна организација младих Србије - КОМС, Београд. Доступно онлајн на <http://koms.rs/istrazivanje/preuzmite-publikaciju-alternativni-izvestaj-o-polozaju-potrebama-mladih-u-srbiji/>.

Шундерић, Ж., (2013) Политике и добре праксе запошљавања младих у Европи и Србији, Бизнис Старт-ап Центар, Крагујевац.

ДОДАТАК I

26

ОБРАЗАЦ ЗА ДОКУМЕНТОВАЊЕ ТЕРЕНСКОГ ИЗМЕШТЕНОГ „DETACHED” ОМЛАДИНСКОГ РАДА	
Место	Време и трајање
Омладински радник/ца 1	Омладински радник/ца 2
Број учесника/ца:	Мушки/Женски/Интерсекс:
Старосна структура	15–17 18–22 23–26 27–30
Одступања:	
Партнери	Контакт особа
Опис активности	
Запажања	
Изазови	

Интервенција	
Заинтересованост младих 1.....2.....3.....4.....5 напомена:	
Пријављени	
Предлог за измене	
Процена успешности 1.....2.....3.....4.....5	
Број подељеног материјала:	Прилози:
Напомена	

Потпис 1 _____

Потпис 2 _____

Датум: _____

ДОДАТАК II

ОБРАЗАЦ ЗА ДОКУМЕНТОВАЊЕ ТЕРЕНСКОГ „OUTREACH” ОМЛАДИНСКОГ РАДА

Место	Време
Омладински радник/ца 1	Омладински радник/ца 2
Број учесника/ца:	Мушки/Женски/Интерсех:
Старосна структура одступања:	15–17 18–22 23–26 27–30
Партнери	Контакт особа
Циљ I циљна група	
Опис активности	

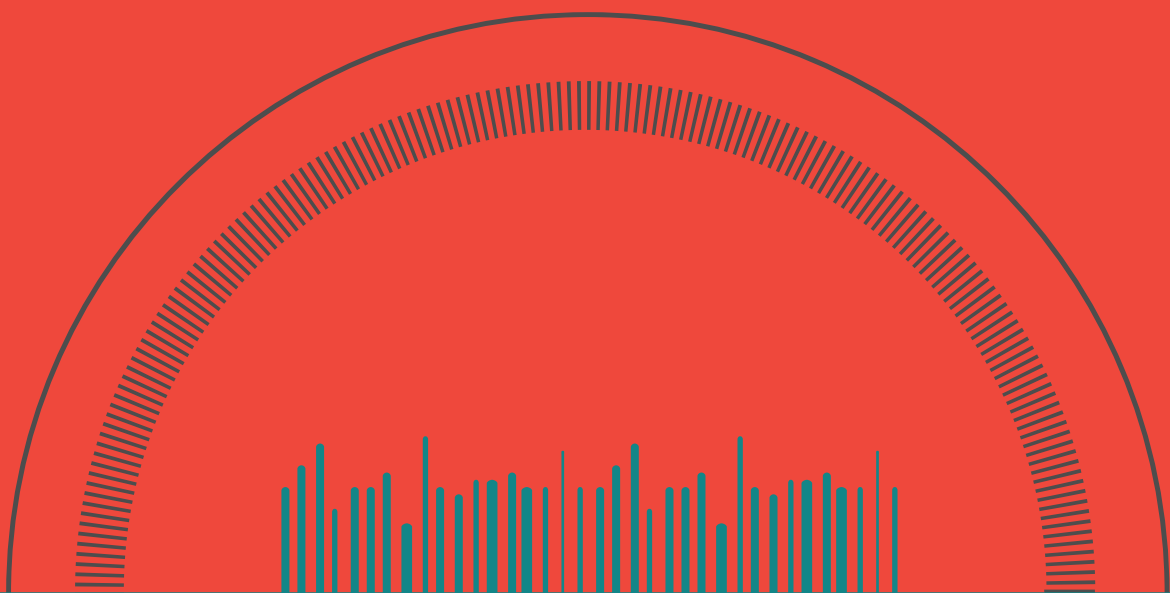

Исход активности	
Запажања, изазови	
Предлог за измене	
Број пријављених за долазак у центар	
Процена успешности 1.....2.....3.....4.....5	
Број подељеног материјала:	Прилози:
Напомена	

Потпис 1 _____

Потпис 2 _____

Датум: _____

ISBN 978-86-7202-222-3

9 788672 022223